

Орехова К. В.

к.е.н., доцент,

Харківський навчально-науковий інститут

ДВНЗ „Університет банківської справи”, Україна;

e-mail:kate.orekhova@mail.ru

Миرونенко І. В.

студент,

Харківський навчально-науковий інститут

ДВНЗ „Університет банківської справи”, Україна;

e-mail:ira.mironenko789@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено сучасний стан сільськогосподарського ринку України, зокрема показників виробництва та експорту. Проаналізовано важливе місце фермерських господарств Полтавської області у виробництві сільгосппродукції та розвитку галузі. На базі фермерського господарства „Мир” проведено дослідження рівня інноваційного розвитку підприємства, побудована універсальна модель визначення рівня інвестиційної привабливості. Ця модель може бути використана на практиці для прийняття управлінського інвестиційного рішення по розробці та впровадженню інновацій.

Ключові слова: інноваційний розвиток підприємства, аграрні інновації, рівень інвестиційної привабливості, економіко-математичне моделювання.

Формул: 1; рис.: 6, табл.: 2, бібл.: 10

Oriekhova K. V.

PhD in Economic sciences, Associate Professor,

Kharkiv educational and scientific institute of shei „Banking University”,

Ukraine; e-mail:kate.orekhova@mail.ru

Myronenko I. V.

student,

Kharkiv educational and scientific institute of shei „Banking University”,

Ukraine; e-mail:ira.mironenko789@mail.ru

ANALYSIS OF THE LEVEL OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Annotation. Investigated the current state of the agricultural market of Ukraine, marks of production and exports. There were analyzed the place of the farms facilities in Poltava region in the production of agricultural products and the development of the industry. On the base of the farm "Mir" there was research of the level of innovative development company. The result of the research is to create a universal model for determining the level of investment attractiveness. This model can be used to make management decisions on the development and providing the innovations.

Keywords: innovative development of facilities, agricultural innovation, the level of investment attractiveness, economic and mathematical modeling.

JEL classification: Q 13, A 10.

Formulas: 1; fig.: 6, tabl.: 2, bibl.: 10

Орехова К. В.

к.э.н., доцент,

Харьковский учебно-научный институт

ГВУЗ „Университет банковского дела”, Украина;

e-mail:kate.orekhova@mail.ru

Мироненко И. В.

студент,

Харьковский учебно-научный институт

ГВУЗ „Университет банковского дела”, Украина;

e-mail:ira.mironenko789@mail.ru

ИССЛЕДОВАНИЕ УРОВНЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРОПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Аннотация. Исследовано современное состояние сельскохозяйственного рынка Украины, в частности показателей производства и экспорта. Проанализированы место фермерских хозяйств Полтавской области в производстве сельхозпродукции и развитие отрасли. На базе фермерского хозяйства "Мир" проведено исследование уровня инновационного развития предприятия. Итогом исследования является создание универсальной модели определения уровня инвестиционной привлекательности. Эта модель может быть использована для принятия управленческого инвестиционного решения по разработке и внедрению инноваций.

Ключевые слова: инновационное развитие предприятия, аграрные инновации, уровень инвестиционной привлекательности, экономико-математическое моделирование.

Формул: 1; рис.: 6, табл.: 2, библи.: 10

Вступ. Сільськогосподарське виробництво – гарант національної продовольчої безпеки і ключова галузь у забезпеченні макроекономічної та соціальної стабільності українського суспільства. Україна має потужний виробничий потенціал в аграрній сфері. Але його використання потребує суттєвих перетворень. Для економічного зростання аграрних підприємств перш за все необхідні техніко-технологічні зміни, удосконалення організаційної структури підприємств, якісні зміни нормативно-законодавчої бази. Дані умови в більшості випадків залежать безпосередньо від здатності фахівців до інновацій.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Питання теорії та методології поняття інноваційного розвитку підприємства знаходять відображення в працях вчених економістів С. М. Ілляшенко, Л. І. Федулової, Д. Ю. Крамського, О. З. Мороз, Н. А. Заглуминої та інших. Практики формування інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, окремі аспекти проблеми інвестиційних вкладень в економіку країни, її аграрну галузь досліджували Л. О. Бакаєв, І. А. Бланк, М. М. Гуторов, В. М. Гриньова, К. М. Крамаренко, К. В. Орехова, В. М. Трегобчук, О. М. Тридід, В. С. Хвесик та ін. Проте ряд питань у сфері інвестиційної привабливості підприємств аграрної сфери, методів дослідження потребують додаткових досліджень. Метою є дослідження рівня інноваційного розвитку агропідприємств, пошук універсального методу оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, результат якого буде основою для прийняття управлінського інвестиційного рішення щодо розробки та впровадження інновацій у галузь.

Результати дослідження. В Україні нормативно-правовою базою, яка регламентує інноваційну діяльність є Закон України "Про інноваційну діяльність", Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", Закон України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" та ін. Постійні зміни до основних законів свідчать про стійкий інтерес держави до забезпечення сучасних перетворень в аграрній сфері на інноваційній основі.

У нинішній, складний і для аграріїв, час сільське господарство демонструє нестабільну картину виробництва та експорту сільгосппродукції.

За даними Державної служби статистики України, за 2015 р. порівняно з 2014 р. вітчизняне сільськогосподарське виробництво впало на 4,8%. В грошовому виразі звітний рік показує позитивні зрушення. За 2015 рік випуск продукції у сільському господарстві склав 544193 млн. грн., що на 173004 млн. грн. (на 31,8%) більше, ніж у 2014 році [7]. Це підтверджує нестабільний характер розвитку економіки України, зокрема, ринку сільського господарства в Україні та наявність суттєвих інфляційних зрушень.

Товарну структуру експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції за підсумками 2015 року можна переглянути на рис.1. Продукти рослинного походження, серед яких зернові культури, овочі, їстівні плоди та горіхи, продукти борошномельно-круп'яної промисловості, насіння і плоди рослинних олій та інші категорії посідають провідне місце в експортній позиції сільського господарства. В 2015 році результат від експорту продуктів рослинного походження скоротився на 764646,7 тис. дол. США (на 8,8%) та становив 7971492,5 тис. дол. США.

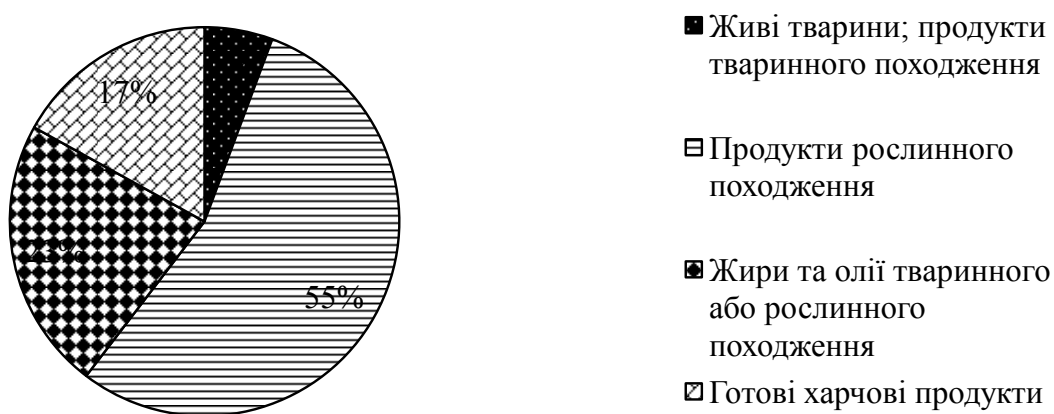

Рис. 1 Товарна структура експорту сільськогосподарської продукції, %

За три періоди розвитку сільськогосподарського сектору України, у 2001–2005 рр. середньорічний індекс виробництва сільськогосподарської продукції в Україні був на рівні 4,04%, у 2006–2010 рр. – 1,96%, у 2011–2015 рр. індекс значно виріс та становив – 5,22 [7].

Але слід сказати, що для підтримання та примноження результатів агропромислового сектору необхідним є цілеспрямовані та досить масштабні фінансові вливання в інноваційний розвиток агропромислових підприємств.

Науковці по різному трактують поняття „інноваційний розвиток підприємства”.

О. Мороз у своїх працях доходить висновку, що інноваційний розвиток підприємства – це процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів і можливостей підприємства, що веде до якісних змін [1].

Н. Заглуміна говорить: „інноваційний розвиток підприємства – це сукупність відносин, що виникають у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності організації на основі інновацій” [2].

І. Федулова пропонує наступну дефініцію поняття. „Інноваційний розвиток підприємства – це такий розвиток, де джерелом розвитку є інновації” [3].

В даній роботі пропонуємо використовувати поняття, що виклав у своїх працях вчений С. Ілляшенко. Інноваційний розвиток підприємства – це визначений безперервний рух, що базується на впровадженні і реалізації інновацій, які зумовлюють поліпшення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для його прогресивного розвитку [4].

Це визначення по-перше, наголошує на неперервність процесу інноваційного розвитку, по-друге, вказує, що саме інновації є основою даного процесу, по-третє, ілюструє результат впровадження інновацій у практиці.

Слід зазначити, що аграрні інновації мають ряд особливостей порівняно з інноваціями в інших галузях економіки. Серед них наступні:

- носять переважно поліпшувальний характер;
- тривалий процес розробки;
- дослідження живих організмів;
- провідна роль науково-дослідних установ;
- залежність від природної зони та клімату [5].

Це зумовлено, в першу чергу, особливостями самого сільського господарства, а саме того, що основним фактором виробництва виступає земля, взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), сезонний характер виробництва. Тому наявність цих факторів доводить, що фінансові вливання в сільське господарство мають високий рівень ризику.

Що стосується статистики, за даними Державної служби статистики України, капітальні інвестиції у сільське, лісове та рибне господарство у 2015 році склали 30155 млн. грн., що на 60,43% більше, ніж в 2014 році. У відсотках до загального підсумку у 2015 році капітальні інвестиції в даний вид економічної діяльності склали 11%. У свою чергу, прямі іноземні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство України становили 500,6 млн. дол. США, що на 18,86% менше, ніж в 2014 році. У відсотках до загального підсумку у

2015 році прямі іноземні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство України становили 1,2% [7, 10]. Як показують цифри, держава та вітчизняні інвестори усвідомлюють стратегічне значення сільськогосподарського сектору економіки України та необхідність фінансової підтримки її розвитку, натомість іноземні інвестори не вбачають дану сферу інвестиційно привабливою.

На сьогоднішній час особливої актуальності набувають теоретичні й практичні питання оцінки інвестиційної привабливості підприємства для впровадження інновацій.

У даній роботі дослідження цих питань проводилося на прикладі агропідприємства Полтавської області Фермерського Господарства „Мир”.

Фермерські господарства Полтавської області відіграють важливу роль у виробництві сільгосппродукції. Це сільгоспвиробники, агропідприємства та агрофірми, основна діяльність яких полягає у вирощуванні пшениці, сої, ріпака, підсолнуха та інших зернових, а також технічних культур.

В галузі сільського господарства Полтавщини зайнятий кожен п'ятий з числа економічно активного населення, завдяки яким формується понад 14 % ВВП області.

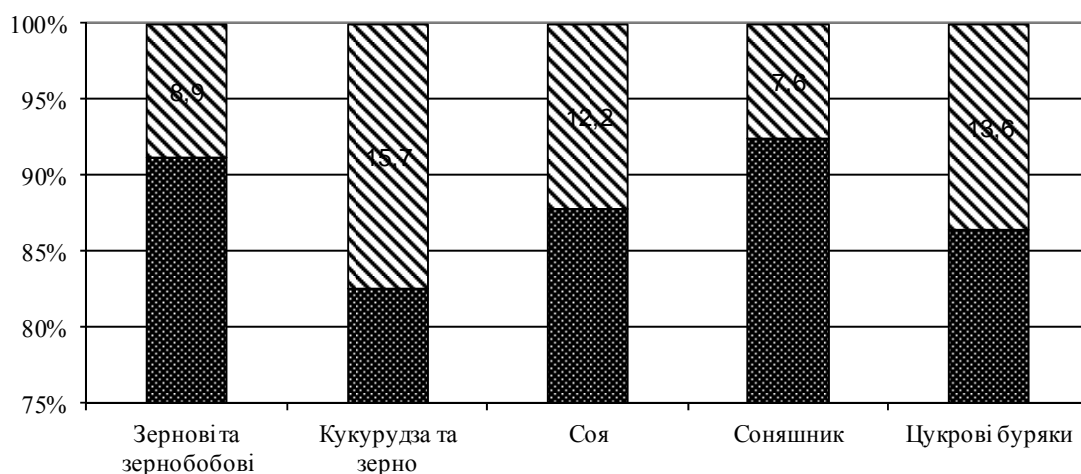

Рис. 2 Питома вага виробництва основних культур Полтавської області в загальнодержавному виробництві, %

Маючи 5 % сільськогосподарських угідь країни, в 2015 році всі категорії господарств області виробили 15,7% кукурудзи на зерно, 13,6 % цукрових буряків, 12,2 % сої, 9 % зернових та зернобобових культур, 7,6 % соняшнику (рис. 2).

В 2015 року індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2014 року склав 107,4 % (по Україні – 95,3 %). За темпами та обсягом виробництва валової продукції Полтавська область займає 2 місце серед регіонів України.

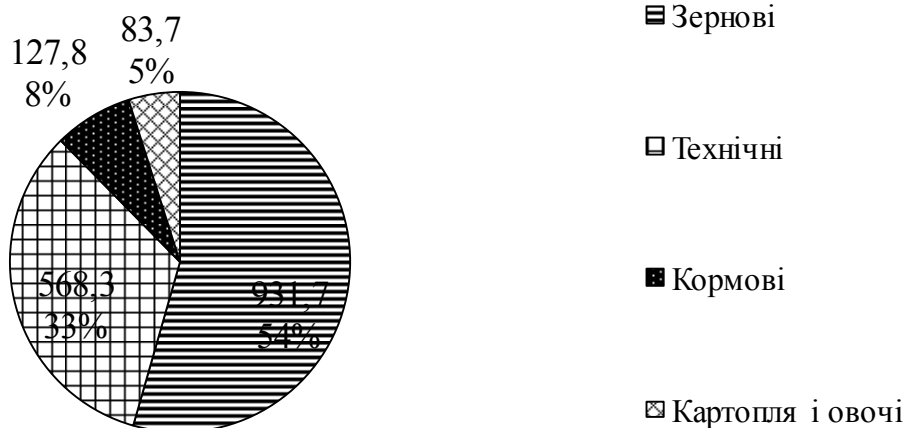

Рис. 3 Структура посівних площ сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств в 2015 р., тис. га, %

В структурі посівних площ зернові культури займають 54,5 % технічні культури 33,2 % (рис. 3). В структурі зернової групи найбільшу частку займає кукурудза – 52 % площ, пшениця – 32 % площ. Площі таких культур як: овес, горох, просо, гречка, жито у міру низької продуктивності та незацікавленості трейдерів втратили свою привабливість та обсяги посівів. Але при цьому ці культури мають високу соціальну значимість з огляду на продовольчу безпеку.

У звітному році Полтавщина є найбільшим виробником зерна в Україні. Валовий збір склав – 5,4 млн. тонн (Харківська (4,20 млн.), Дніпропетровська (3,86 млн.), Вінницька (3,76 млн.), Сумська (3,74 млн. тонн)).

Найбільший валовий збір отримали Миргородський – 287 тис. тонн, Машівський – 263 тис. тонн, Новосанжарський – 250 тис. тонн, Гадяцький – 247 тис. тонн, Лохвицький – 238 тис. тонн райони (рис. 4). Середня урожайність зернових культур склала 57,5 ц/га, що є другим показником в державі.

Котелевський район, представником якого є обране підприємство для аналізу Фермерське Господарство „Мир” в 2015 році продемонстрував рівень урожайності вище середнього (на 3,5 ц/га) та на кінець року даний показник по району склав 61 ц/га.

Основними пріоритетами в розвитку галузі тваринництва є молочне скотарство і свинарство. Але в останні роки суттєво знижується кількість сільгосппідприємств, що утримують поголів'я тварин. Лише 39 фермерських господарств, що складає 2% загального їх числа, займаються тваринництвом.

За підсумками 2015 року в сільськогосподарських підприємствах області нарощено виробництво молока (101,2 %), м'яса (100,1 %) і яєць (109,3 %) (рис. 5). Сьогодні сільськогосподарськими підприємствами Полтавщини виробляється майже 16 % обсягу молока що виробляється в підприємствах України.

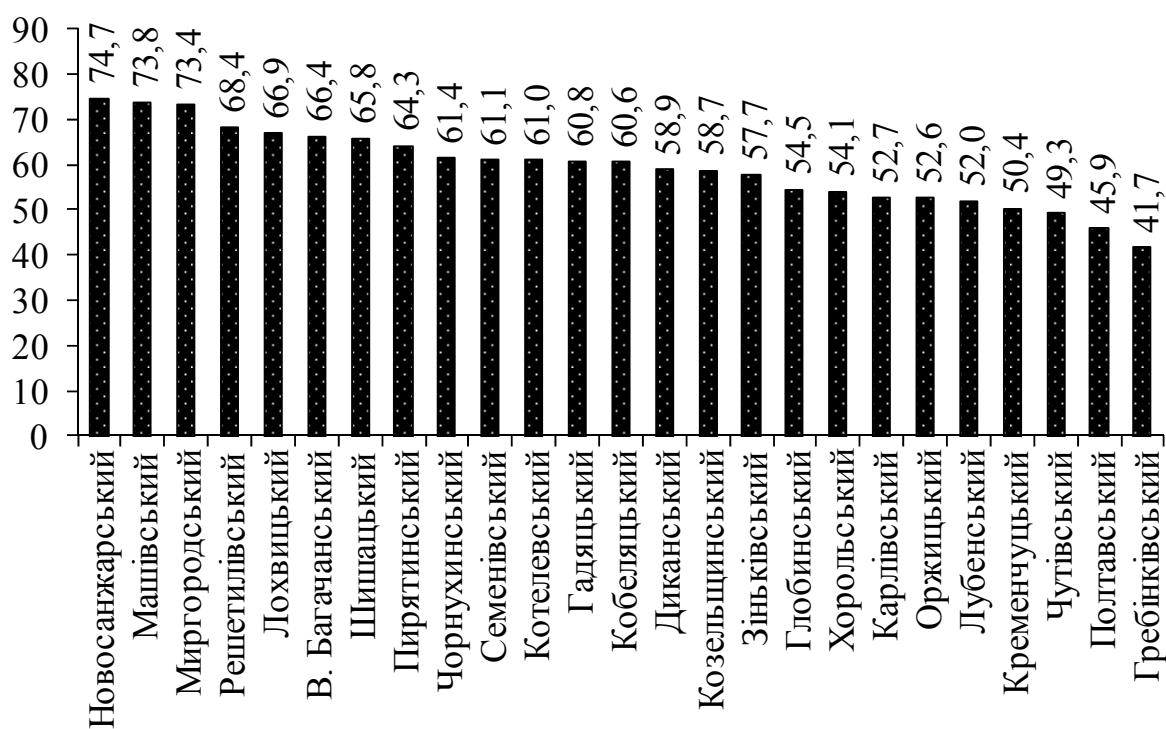

Рис. 4 Урожайність зернових та зернобобових культур в розрізі районів, ц/га

На кінець 2015 року Котелевський район області має продуктивність молока на рівні 7722 кг, що вище від середнього рівня, котрий дорівнює 6154 кг. по області на 25,4%.

Проведене дослідження ринку сільгоспвиробництва Котелевського району дає підстави констатувати високий темп розвитку галузі та її великий потенціал. Саме тому для аналізу питань оцінки інвестиційної привабливості підприємства та в подальшому впровадження на них інновацій було обрано агропідприємство Котелевського району Полтавської області Фермерське Господарство „Мир”.

ФГ „Мир” спеціалізується на вирощуванні зернових та зернобобових культур, серед яких озима пшениця, кукурудза, ячмінь, вирощування соняшнику та сої. Крім цього підприємство займається розведенням та вирощуванням великої рогатої худоби, виробництвом та переробкою молока.

У розпорядженні фермерського господарства знаходиться 1636 га землі, з них 1444 га рілля. Середньооблікова кількість штатних та позаштатних працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві 74 осіб, з них 39 осіб – в рослинництві та 35 – в тваринництві.

Для дослідження рівня інноваційного розвитку підприємства пропонуємо сформулювати та побудувати універсальну модель визначення рівня інвестиційної привабливості підприємства із застосуванням економіко-математичних методів та моделей.

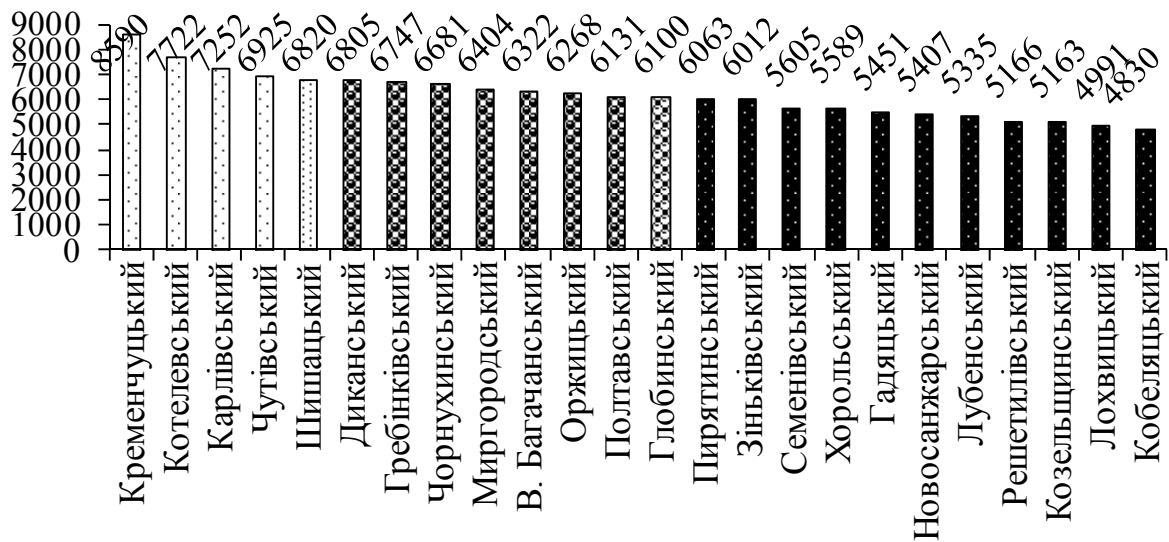

Рис. 5 Надій на корову (на середнє поголів'я)
в сільськогосподарських підприємствах по районах області, кг

Економіко-математичне моделювання є актуальним методом дослідження та прогнозування економічних процесів, який, застосовуючи комп'ютерну техніку, програмне забезпечення та інтелектуальні здібності спеціалістів, може без значних матеріальних затрат допомогти вдосконалити управління підприємством. Використання економіко-математичних методів і моделей може дати відповідь на багато важливих питань пов'язаних з підвищенням ефективності діяльності фірми.

Отже, методичний підхід щодо визначення інвестиційної привабливості аграрного підприємства базується на визначенні загального інтегрованого показника. Алгоритм його розрахунку такий.

1. Визначити перелік аналітичних показників, які характеризують операційну, фінансово-інвестиційну й соціальну діяльність суб'єкта підприємництва. Наша майбутня модель буде включати аналіз двох груп фінансових показників. У першу групу об'єднані чотири показники, що характеризують ефективність діяльності підприємств, можливість одержання прибутку. До другої групи входять чотири фінансових показники, що характеризують платоспроможність підприємств, або, іншими словами, побічно оцінюють імовірність повернення вкладених інвесторами коштів. Ми пропонуємо такі показники:

а) показники, що характеризують ефективність діяльності: загальна рентабельність звітного періоду; норма прибутковості капіталу; рентабельність основної діяльності; рентабельність активів;

б) показники, що характеризують платоспроможність підприємства: коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт фінансової стійкості.

2. Вихідні дані подати у вигляді матриці X_{is} , де у рядках записати номери

аналітичних показників ($i = 1, 2, 3, \dots, 8$), у графах – досліджувані роки ($s = 2009, 2010, 2011, \dots, 2015$).

3. Стандартизувати відібрані аналітичні показники, використовуючи таку формулу:

$$P'_{s,i} = \frac{P_{s,i}}{\sqrt{\sum_{s=1}^b P_{s,i}^2}} \quad (1)$$

де s, i – чисельне значення i -го показника ($i = \overline{1, n}$) по s -му року ($s = \overline{1, b}$);

n – кількість показників, що розглядаються;

b – кількість років, що досліджуються.

4. Розрахувати загальний інтегральний показник інвестиційної привабливості як суму балів всіх обраних аналітичних показників [8, 10].

За даними фінансової звітності ФГ „Мир” показники ефективності діяльності та платоспроможності підприємства за 2010-2015 рр. мали наступні значення (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності діяльності та платоспроможності
ФГ „Мир” за 2010-2015 рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальна рентабельність звітного періоду	0,6537	0,4456	0,3089	0,1387	0,3758	0,6953
Норма прибутковості капіталу	0,4122	0,298	0,2127	0,1229	0,2823	0,4331
Рентабельність основної діяльності	0,4028	0,2884	0,2026	0,1176	0,2772	0,4262
Рентабельність активів	0,7241	0,7241	0,3654	0,1761	0,4649	0,6265
Коефіцієнт поточної ліквідності	43,825	31,0616	21,17	23,2739	55,141	31,0367
Коефіцієнт автономії	3,1208	1,0678	0,1839	0,2089	0,5849	0,197
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,9772	0,9678	0,9528	0,957	0,9819	0,9839
Коефіцієнт фінансової стійкості	42,825	30,0616	20,17	22,27	54,141	30,5367

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Після проведення розрахунків в програмному продукті MS Excel щодо приведення значень показників до безрозмірного вигляду отримуємо нормовану матрицю показників (табл.2). Тепер ми можемо порівнювати значення показників між собою.

Таблиця 2

Нормалізовані значення показників ефективності діяльності та платоспроможності ФГ „Мир” за 2010-2015 рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальна рентабельність звітного періоду	0,5595	0,3814	0,2644	0,1187	0,3216	0,5951
Норма прибутковості капіталу	0,5383	0,3892	0,2778	0,1605	0,3687	0,5656
Рентабельність основної діяльності	0,5388	0,3858	0,2710	0,1573	0,3708	0,5702
Рентабельність активів	0,5365	0,5365	0,2707	0,1305	0,3444	0,4642
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,4937	0,3499	0,2385	0,2622	0,6212	0,3497
Коефіцієнт автономії	0,9268	0,3171	0,0546	0,0620	0,1737	0,0585
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,4112	0,4072	0,4009	0,4027	0,4132	0,4140
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,4944	0,3470	0,2328	0,2571	0,6250	0,3525

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Отже, провівши розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості агропідприємства ФГ „Мир” (рис. 6), можемо стверджувати наступне.

Починаючи з 2013 року Фермерське Господарство „Мир” розвивається у вірному напрямку, нарощуючи капітал, активи, зменшуючи собівартість продукції. Тим самим чистий прибуток фірми суттєво зростає. Дане підприємство може бути рекомендовано, як стабільне, прогресивне для вливання коштів інвесторів та пошуку та запровадження інновацій.

Предметом подальших досліджень є аналіз сукупності фермерських господарств Полтавської області за допомогою даної моделі у динаміці по рокам. Використовуючи факторний аналіз планується виокремити слабкі місця у розвитку агропідприємств обраного району та надати рекомендації для їх усунення.

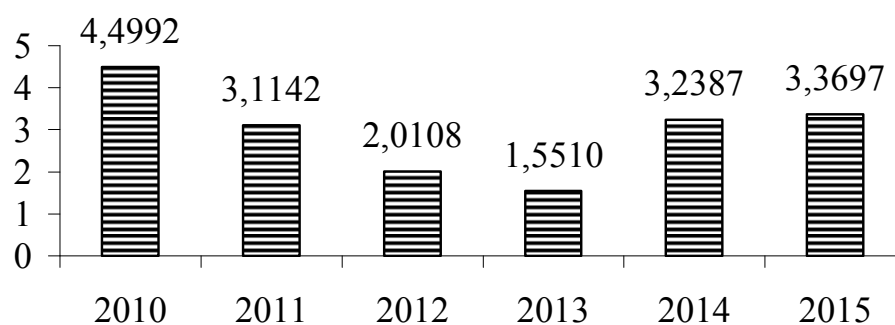

Рис. 6 Інтегральний показник інвестиційної привабливості ФГ „Мир” в 2010-2015 рр., ум. од.

Висновки. Фермерські господарства та інші агровиробники займають стратегічне значення у розвитку економіки України, забезпечуючи населення основними продуктами харчування та роблячи суттєвий внесок у розвиток держави. У нинішній складний час для підтримання та примноження результатів агропромислового сектору необхідними є цілеспрямовані та досить масштабні фінансові вливання в інноваційний розвиток агропромислових підприємств. Здійснивши аналіз наукової літератури щодо визначення поняття „інноваційний розвиток підприємства”, дійшли висновку, що це „визначений безперервний рух, що базується на впровадженні і реалізації інновацій, які зумовлюють поліпшення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для його прогресивного розвитку”. Основними проблемами на шляху розвитку інноваційної складової підприємства є проблема пошуку інвестицій, правильного розподілу прибутку, гострої необхідності фахівців у вузькотехнологічній галузі, збуту продукції, конкуренції та ефективного заробітку. Модель оцінки інвестиційного потенціалу, побудована на основі даних фінансової звітності ФГ „Мир” може точно та якісно оцінювати рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства, бути корисною для державних органів, потенційних інвесторів та інших суб’єктів ринкової економіки для прийняття управлінських інвестиційних рішень щодо розробки та впровадження інновацій на даному підприємстві.

Література

1. Мороз, О. С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства [Текст] / О. С. Мороз // Економіка Крима. – 2012. – № 3 (40). – С. 263 – 266.
2. Заглумина, Н. А. Формирование инструментария оценки уровня инновационного развития предприятия [Текст] : автореф. дис. канд. экон. наук : 08.00.05 / Н. А. Заглумина. – Н. Новгород, 2011. – 26 с.
3. Федулова, І. В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства [Текст] / І. В. Федулова // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2010. – № 36. – С. 114 – 118.
4. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємства у транзитивній економіці [Текст] : монографія / за ред. С. М. Ілляшенка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 582 с.
5. Мельник, В. В. Активізація та ефективне проведення інноваційної політики в сільському господарстві України [Текст] // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2014. – №. 86 (2). – С. 28–35.
6. Матеріали доповіді щотижневої апаратної наради Полтавської облдержадміністрації «Підсумки роботи агропромислового комплексу в 2015 році та основні напрямки діяльності на 2016 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua>.
7. Звіти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Самородов, Б. В. Особливості математичної обробки даних при використанні експертних підходів для визначення рейтингів банків [Текст] / Б. Самородов, О. Тридід, В. Самородов // Вісник Національного банку України. – 2012. – №1. – С. 18–21.

9. Тридід, О. М. Методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / О. М. Тридід, К. В. Орехова // Наука й економіка. – 2009. – № 3 (15), Т. 2. – С. 79–86.

10. Молдаван, Л. В. Інвестиційні пріоритети у сфері розвитку агропромислового виробництва України та механізми їх реалізації [Текст] / Л. В. Молдаван, О. В. Шубравська // Економіка України. – 2015. – №. 4. – С. 78–87.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2016

© Орехова К. В., Мироненко І. В.

References

1. Moroz, O. S. (2012). Formuvannya systemy pokaznykiv dlia otsiniuvannya innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva. *Ekonomika Kryma*, 3(40), 263 – 266.

2. Zahlumyna, N. A. (2011). *Formirovanie instrumentariia otsenky urovnia innovatsionnogo razvityia predpriatiia*: avtoref. dyss. kand. ekon. nauk. 08.00.05. Nizhnii Novgorod.

3. Fedulova, I. V. (2010). Synerhetychna evoliutsiina model innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva. *Naukovi. pratsi. Natsionalnoho. universytetu kharchovykh. tekhnologii*, 36, 114 – 118.

4. Illiashenko, S. M. (2005). *Problemy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpriemstva u tranzytyvnoi ekonomitsi*. Sumy: VTD Universytetska knyha.

5. Melnyk, V. V. (2014). Aktyvizatsiia ta efektyvne provedennia innovatsiinoi polityky v silskomu hospodarstvi Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu sadivnytstva*, 86 (2), 28–35.

6. *Pidsumky roboty ahropromyslovoho kompleksu v 2015 rotsi ta osnovni napriamky diialnosti na 2016 rik*. Available at <http://www.adm-pl.gov.ua>

7. *Zvity Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy*. Available at <http://www.ukrstat.gov.ua>

8. Samorodov, B., Trydid O., & Samorodov, V. (2012). Osoblyvosti matematychnoi obrobky danykh pry vykorystanni ekspertnykh pidkhodiv dlia vyznachennia reitynhiv bankiv. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, 1, 18–21.

9. Trydid, O. M., & Oriekhova, K. V. (2009). Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannya investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva. *Nauka i ekonomika*, 3 (15), 2, 79–86.

10. Moldavan, L. V., & Shubravska, O. V. (2015). Investytsiini priorytety u sferi rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy ta mekhanizmy yikh realizatsii. *Ekonomika Ukrainy*, 4, 78–87.

Received 09.10.2016

© Oriekhova K. V., Myronenko I. V.